

HERDENKINGS CONCERT

4 MEI 2022

Kun je wel herdenken wat je zelf niet meegemaakt hebt?

Tom de Haan | Herdenkingsconcert Haarlem 4 mei 2022

Dezelfde vraag morgen lijkt minder spannend, maar geldt evengoed:
Kun je een bevrijding vieren waar je zelf niet bij was?

Wie was er zélf nog bij? Want zover zijn we, inmiddels 77 jaar na de Tweede Wereldoorlog. Natuurlijk, we herdenken vandaag ook de burgers en militairen die korter geleden in oorlogssituaties of vredesmissies omkwamen. En daarbij leven we nu in Haarlem ook met de mensen uit Oekraïne die de actuele brute en vernietigende oorlog ontvluchtten. Oorlog is dichterbij en actueler dan ooit. En toch is het een vraag voor een grote meerderheid van ons op onze nationale herdenking:

Kun je wel herdenken wat je zelf niet meegemaakt hebt?

Eén antwoord is: Nee, wij kunnen niet herdenken en vieren zoals onze ouders of grootouders dat gedaan hebben, of zoals mensen die er zélf bij betrokken waren. Wij kunnen ons proberen in te beelden, we kunnen verhalen vertellen, films maken, podcasts, fotoreportages, concerten en festivals, maar we waren er niet zelf bij. Wat wij vandaag herdenken, wat we morgen vieren, is toch een ervaring van ánderen, zoals de oorlog in Oekraïne dat nu ook is. Toen leefden ook onze ouders en grootouders, in een tijd van oorlog, van ongekend racisme, genocide, geweld, nationalisme, populisme en fake news dat toen nog propaganda heette.

Het einde van de bezetting, van de oorlog in 1945, is een overgang in onze nationale geschiedenis, die we zó belangrijk vonden dat het uiteindelijk twee dagen van nationale viering zijn geworden: Herdenking én bevrijding.

Pijn, verdriet én feest. Als twee kanten van dankbaarheid: de pijn om al het onrecht, het geweld, de levens die verloren gingen, én dank voor de vrijheid die dankzij de moed van vele mensen daarna eindelijk aanbrak. Rouw en dankbaarheid gaan zo hand in hand.

Dus als we niet zouden kunnen herdenken wat we niet zélf hebben meegemaakt, zeggen we dan eigenlijk: Onze ouders, grootouders en overgrootouders hebben deze verschrikking meegemaakt, en uit respect blijven wij dit doen?

Kun je wel herdenken wat je zelf niet meegemaakt hebt?

Het ándere antwoord is dit:

Hoeveel van alles wat wij kennen en weten hebben we eigenlijk zélf meegemaakt?

Hoeveel van wat ons leven bepaalt, was er al wel niet voordat wij er waren?

Bestaan wij niet in een wereld die ons is doorgegeven door de mensen die ons voorgingen, met al het goede en veilige en al het slechte en bedreigende daarin?

Pas als je stil staat bij wat er is, en waarom het er is, bij hoe het is, kun je zelf misschien een volgende stap zetten. Of we nu links of rechtsaf willen, ons beginpunt ligt altijd op het spoor van de mensen die ons voorgingen. Sterker nog: wij leven ons leven óók hier en nu in verbinding met elkaar. Wij leven dankzij óf ondanks elkaar. De stoeltjes waar we op zitten, we hebben ze niet zélf neergezet. Die grote oude Bavo waar ik werk, heb ik niet zelf gebouwd. Dit park, De Hout kregen we van de generaties voor ons. Wat betekenen ze voor ons? Hoe willen wij ze doorgeven?

Herdenken doen we op het kruispunt van toekomst en verleden.

Het herdenken van de oorlog, van de onderdrukking, van de verdraaiing van de waarheid, het racisme, van de valsheid, de angst, het lijden, is vandaag juist iets dat we sámen moeten doen om een toekomst van vrijheid open te houden. Dit herdenken is niet bedoeld om achter je voordeur te doen, achter tv of computer, maar juist op de pleinen in de straten en in de parken. Want oorlog maakt van deze openbare ruimte plekken van verdeeldheid, vrede maakt ze tot plekken van hoop en ontmoeting.

Daarom gaat het hier vanavond 77 jaar na de oorlog misschien dan wel steeds minder om wat wij individueel daarvan hebben meegemaakt, maar ook steeds meer om de samenleving die we met elkaar elke dag vormgeven. En vanavond en morgen zijn een belangrijk ritueel, waarmee we de droom van vrede van onze voorouders levend willen houden, omdat die droom hén in oorlogstijd levend hield.

Zoals oorlog en strijd ontkiemen uit wántrouwen. Zo groeien vrede en vrijheid uit vertrouwen. Vrijheid is eigenlijk een wonder van vertrouwen. En wonderen zijn vandaag de dag moeilijke dingen. Want we geloven er niet meer in, én ze zijn ook heel makkelijk de wereld uit te helpen. Een wonder de wereld ín helpen is veel moeilijker. En vertrouwen, zegt ons spreekwoord, komt te voet en gaat te paard. Daarom bouwen we ook nu nog onze toekomst liever op contracten en plichten, of op bewapening en techniek, dan op vertrouwen en vrijheid. Maar vrijheid gaat niet zonder vertrouwen. En een betere wereld, is niet een meer beveiligde wereld!

Verlang je naar vrijheid? Wapen je dan tegen je eigen angsten. Wapen je met vertrouwen. Blijf scherp zien hoe ook altijd discriminatie, leugens en verdeeldheid de voorboden van oorlog zijn. Toen, nu en morgen. Blijf waarheid zoeken. Spreek uit wat je op je hart hebt. Wees niet snel beledigd. Luister naar de verhalen van toen, luister naar de verhalen van anderen, leg bloemen bij de herdenkingsplekken, steek kaarsjes aan. Speel de mooiste muziek.

Als je niet zou herdenken wat je zelf niet hebt meegemaakt, dan zouden we morgen samen de vrijheid niet meer kunnen vieren.